

Mentale risicofactoren voor suïcidaliteit bij online gepeste jongeren: een systematische literatuurreview

Tessel van Tuil (s4792653)

Begeleidster: dr. D.D. van Bergen

Tweede beoordelaar: dr. V.E.C. Koopman

Rijksuniversiteit Groningen

Faculteit der Gedrags-en Maatschappijwetenschappen

Bachelorwerkstuk Pedagogische Wetenschappen

7 Juni 2024

Aantal woorden: 7.495

Abstract

Background: Cybervictimization has made a rapid increase the past few years. This form of bullying goes along with suicidality among adolescents. Suicide is currently the most common cause of death among young people aged 15 to 30. As such, it is the most prevalent within this age group. The aim of this systematic literature review is to highlight the important mental risk factors that play a role in the relationship between cybervictimization and suicidality among young people aged 12 to 23.

Method: data was gathered from a database which consisted of literature about non-fatal suicide and bullying. From this database and from references of included literature, 13 articles were used to answer the research question: "What psychological/mental risk factors are involved in suicidal behaviour among young people (12-23) who are cyberbullied?".

Results: various psychological and mental factors have been studied. Depression, psychological distress, emotional intelligence, perceived burdensomeness, core self-evaluation and mental disorders have been found associated with suicidality among adolescents who have been victims of cyberbullying. Not all articles that discussed depression found this to be a significant risk factor. In addition, thwarted belongingness only seemed to be a significant risk factor in one study.

Conclusion: This article found that different psychological and mental factors are associated with suicidality among cyberbullied adolescents. However, it is important to address that these associations can be caused by other not-included influential factors. Additionally, it should be noted that these findings do not speak to causality, but only to associations.

Inleiding

In 2022 was zelfdoding de belangrijkste doodsoorzaak onder jongeren tot de 30 jaar (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2023). Zelfdoding is tegenwoordig nog steeds de meest voorkomende doodsoorzaak onder jongeren van 15 tot 30 jaar en komt daarmee zelfs het meest voor binnen deze leeftijdsgroep (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2021). Zelfdoding valt onder de bredere term suïcidaliteit. Suïcidaliteit is het begrip dat de volledige reikwijdte van gedachten, gevoelens en gedragingen met betrekking tot suïcide omvat (Cha et al., 2018).

Suïcidaal gedrag valt onder suïcidaliteit en gaat om het gedrag of gedachten dat verband houdt met de intentie om het eigen leven te beëindigen. Het omvat zowel suïcidepogingen, -gedachten en -plannen (Dorol-Beauroy-Eustache & Mishara, 2021). De term 'suïcidale ideaties' wordt hierbinnen ook wel gebruikt om de overweging of het verlangen om het eigen leven te beëindigen te omschrijven (Christine et al., 2017).

In sommige gevallen gaat suïcidaal gedrag onder jongeren gepaard met pesten (Ford et al., 2017). Pesten is het agressieve, opzettelijke en herhaaldelijke gedrag waarbij er sprake is van een onevenwichtige machtsverhouding tussen de gepeste en de pester (Olweus, 1994b). Ondanks dat scholen proberen pesten zoveel mogelijk te beperken en zich in te zetten op de preventie ervan, blijft het wereldwijd nog veel voorkomen (Sampasa-Kanyinga et al., 2014). Sinds de opkomst van technologie, heeft online pesten een opmars gemaakt (Martínez-Monteagudo et al., 2020; Maurya et al., 2022). Dit online pesten, ook wel cyberpesten genoemd, is het dreigen, intimideren, vernederen of sociaal buitensluiten van een ander via het gebruik van e-mail, mobieltjes, sms en internet websites (Sampasa-Kanyinga et al., 2014). In tegenstelling tot het traditionele "schoolplein pesten" biedt het cyberpesten de mogelijkheid aan de dader om anoniem te blijven. Dit kan ervoor zorgen dat de dader verminderde schaamte heeft en een verminderd besef heeft van het kwaad dat hij/zij verricht. Daarnaast kan het slachtoffer moeilijk pestaanvallen vermijden zonder volledig afstand te nemen van sociale media, terwijl jongeren dat wel graag willen. Een ander verschil tussen het cyberpesten en het traditionele pesten is dat er een onbegrensde hoeveelheid aan potentieel publiek kan zijn die het pestgedrag waarneemt. Daarnaast kan het cyberpesten doordringender zijn, omdat het overal en op elk

moment kan plaatsvinden (Sampasa-Kanyinga et al., 2014). Enkele voorbeelden van cyberpesten omvatten het verzenden van beledigende of bedreigende berichten, identiteitsdiefstal, het buitensluiten van anderen, het manipuleren van foto's en het delen van persoonlijke informatie (Martínez-Montea-gudo et al., 2020; Maurya et al., 2022).

Steeds meer onderzoeken suggereren dat het slachtofferschap van cyberpesten in verband staat met suïcidegedachten en -gedragingen onder jongeren (Massing-Schaffer & Nesi, 2019). Uit de studie van Islam et al. (2021) is naar voren gekomen dat de percentages van suïcidepogingen en zelfbeschadiging onder de slachtoffers van cyberpesten hoger ligt dan onder de slachtoffers van traditioneel pesten. Verder is er vanuit eerder onderzoek bekend dat cyberpesten een negatieve impact heeft op het psychologische welzijn van het slachtoffer. (Dennehy et al., 2020). Cyberpesten wordt dan ook gezien als een risicofactor van de mentale gezondheid van jongeren (Ford et al., 2017). Dit maakt dat pesten een maatschappelijk gezondheidsprobleem is (Olweus, 1994b).

Bestaande literatuur erkent dus de relatie tussen cyberpesten en verschillende internaliserende problemen zoals depressie, angst, stress, lage zelfwaardering en spanning (Jadambaa et al., 2020; Perren et al., 2010; Martínez-Montea-gudo et al., 2020; Maurya et al., 2022). Toch staat onderzoek naar de psychologische effecten van het slachtofferschap van cyberpesten in relatie tot suïcidaliteit nog in de kinderschoenen (Messias et al., 2014; Sampasa-Kanyinga et al., 2014). Weinig onderzoek focust zich op de onderliggende mechanismen die de relatie tussen cyberpesten en suïcidegedachten en -gedragingen verklaren (He et al., 2022; Wang et al., 2019).

Gezien het brede gebruik van online communicatie onder jongeren is het nodig om meer inzichten rondom cyberpesten en suïcidaliteit te krijgen (Massing-Schaffer et al., 2020). Daarnaast is zowel suïcide als pesten een probleem voor de volksgezondheid, en is het potentieel te voorkomen, waardoor het is om kennis op te doen over risicofactoren. Zo kunnen er eventuele preventieve interventies opgesteld worden (Sampasa-Kanyinga & Hamilton, 2015). De onderzoeksvraag van deze scriptie luidt daarom als volgt: "Welke psychische/mentale risicofactoren spelen een rol bij suïcidaal gedrag onder jongeren die online gepest worden?".

Theoretisch raamwerk

Om in beeld te brengen hoe mentale/psychische factoren zich verhouden tot pesten en suïcidaal gedrag, worden er een aantal theorieën aangehaald die in de bestaande literatuur veel besproken worden. De meeste theorieën hebben met name betrekking op suïcidaal gedrag en sommige daarvan worden gelinkt aan mentale problematiek of gecombineerd met pestslachtofferschap.

Allereerst wordt de 'interpersonal theory of suicide' (IPTS) van Joiner (2005) besproken, vervolgens de 'escape theory of suicide' van Baumeister (1990), daarna de 'social integration theory of suicide' van Emile Durkheim (1897/1951) en als laatste de 'strain theory of suicide' (STS) die onder andere op dit eerdere werk van Durkheim is voortgebouwd. Verschillende onderzoeken die deze theorieën als basis hebben gebruikt, zullen daarnaast worden aangehaald om een beeld te schetsen van wat er bekend is in de bestaande literatuur.

Een van de bekendste theorieën met betrekking tot suïcide, is de 'interpersonal theory of suicide' (IPTS) van Joiner (2005). Deze theorie gaat ervan uit dat de wil voor zelfdoding een gevolg is van drie factoren. Allereerst het idee dat men een last is voor anderen (PB: 'perceived burdensomeness'), daarnaast het gevoel dat men niet tot een sociale groep behoort, ook wel gefrustreerde verbondenheid genoemd (TB: 'thwarted belongingness'), en de laatste factor is het verworven vermogen tot zelfdoding (IPTS; Joiner, 2005; Joiner et al., 2009; Van Orden et al., 2010). In de gevonden literatuur worden echter voornamelijk de eerste twee factoren besproken. Gefrustreerde verbondenheid kan zich uiten door negatieve gevoelens over jezelf te ervaren (Baumeister & Leary, 1995). Sociale isolatie, eenzaamheid en een tekort aan sociale ondersteuning zijn thema's die hiermee in verband staan (Van Orden et al., 2012). Verschillende studies beschrijven dat gefrustreerde verbondenheid (thwarted belongingness) en het gevoel hebben van een last zijn voor anderen (perceived burdensomeness), voorspellend kunnen zijn voor suïcidale ideaties (Chu et al., 2017; Ma et al., 2016). De IPTS stelt dat ook de derde factor noodzakelijk is voor suïcide. Men zal alleen proberen zijn of haar leven te beëindigen nadat de angst voor de dood is overwonnen.

Bewijs voor de IPTS theorie is terug te vinden in onderzoeken naar zelfmoordbrieven, waarin thema's als deze last en gefrustreerde verbondenheid regelmatig voorkomen (Cox et al., 2011; Gunn et al., 2012; Joiner et al., 2002). Verschillende onderzoeken gebruiken deze theorie als basis in het

onderzoek naar de relatie tussen pesten en suïcidaal gedrag. Uit het onderzoek van Brailovskaia et al. (2020) kwam naar voren dat zowel het gevoel hebben van een last zijn voor anderen (PB) als gefrustreerde verbondenheid (TB) positieve voorspellers waren voor suïcidale ideaties. Daarnaast werd een positief significant verband gevonden wanneer de PB en TB werden meegenomen als mediërende factoren in de relatie tussen pesten en suïcidaliteit. Ook kwam uit dit onderzoek naar voren dat pesten sterk gecorreleerd is aan zowel PB als TB. Hierbij moet wel de kanttekening gemaakt worden dat dit geldt voor pesten, niet specifiek cyberpesten.

Een andere bekende theorie over suïcidaliteit is die van Baumeister (1990). Deze 'escape theory of suicide' gaat ervan uit dat suïcidale gedachten kunnen ontstaan wanneer een individu kampt met intense gevoelens van falen en lijdt onder negatieve emoties. Dit zou zorgen voor motivatie om te ontsnappen aan het zelfbewustzijn. Vanuit dit oogpunt overweegt iemand suïcide omdat het lijkt alsof dit de enige uitweg is voor zijn of haar problemen. Bij deze theorie is het belangrijk om aan te geven dat deze negatieve emoties en deze gevoelens van falen ervoor kunnen zorgen dat er motivatie is om te willen ontsnappen, maar dat dit nog niet voldoende is om daadwerkelijk een poging tot suïcide te ondernemen. Daarvoor moet een proces doorlopen zijn, waarna een persoon geen alternatieve mogelijkheid gevonden heeft om te ontsnappen. Negatieve emoties en gevoelens van falen kunnen door verschillende redenen ontstaan. Volgens Baumeister (1990) kan een aanval op iemand zijn persoonlijkheid leiden tot deze negatieve gevoelens en emoties. Pesten zou hierin een grote rol kunnen spelen. Lu et al. (2022) hebben in hun onderzoek gepoogd om dit te bevestigen bij gepeste verpleegkundigen, maar konden nog geen significant effect vinden in de relatie tussen een aanval op persoonlijkheid en suïcidaal gedrag. In de bestaande literatuur is dus nog nauwelijks onderzoek gedaan naar de relatie tussen het slachtofferschap van (cyber)pesten en suïcidaal gedrag vanuit deze theorie.

Verder is de "sociale integratie theorie" van Durkheim relevant om de relatie tussen pesten en suïcidaal gedrag te begrijpen. In deze theorie wordt sociale integratie gedefinieerd als de status van verbondenheid die een persoon voelt met een bepaalde groep of samenleving. Hoge sociale integratie duidt hier op een gevoel van sociale acceptatie van anderen en het gevoel dat die persoon geliefd wordt. Volgens deze theorie hebben personen met een hoog niveau van sociale integratie een minder

grote kans op suïcidaal gedrag dan personen met een laag niveau van sociale integratie. Die laatste groep zou zich buitengesloten, ongewenst of afgewezen voelen, wat de kans op suïcide kan vergroten (Durkheim, 1897/1951). Onderzoek naar sociale integratie en suïcide is door Wyman et al. (2019) gedaan aan de hand van netwerkmodellen. Uit dit onderzoek bleek dat lagere integratie de kans op suïcidaal gedrag verhoogt. Dit onderzoek ondersteunt de theorie van Durkheim. Om deze theorie te koppelen aan pesten kan het onderzoek van Yu en Zhao (2021) aangehaald worden. Uit dit onderzoek kwam naar voren dat pest slachtofferschap geassocieerd is met lage sociale integratie en dat dit kan leiden tot slechte relaties met klasgenoten, gevoel van eenzaamheid en het gevoel dat je er niet bij hoort. Deze lage integratie zou volgens de IPTS van Durkheim kunnen leiden tot suïcidaal gedrag. Wederom moet hierbij vermeld worden dat dit niet over cyberpesten gaat, maar enkel over traditioneel pesten.

Tenslotte is de ‘strain theory of suicide’(STS) een veelvoorkomende theorie in de bestaande literatuur. Deze theorie is deels voortgebouwd op dit werk van Emile Durkheim en stelt dat suïcide een gevolg kan zijn van sociale en psychologische spanningen die mensen ervaren wanneer ze het gevoel hebben dat ze hun gevoelens en verlangens niet waar kunnen maken. Zulke spanningen kunnen ontstaan bij levensgebeurtenissen die conflicten, frustraties, psychologische pijn, hopeloosheid, wanhoop en boze of pijnlijke gevoelens veroorzaken. Dit zou op zijn beurt kunnen leiden tot suïcidale ideaties (Zang, 2019). Zhang (2019) noemt als voorbeeld dat een spanning kan ontstaan bij een verschil tussen iemands eigen sociale status en die van anderen. Met sociale status wordt de sociale positie of het aanzien dat een persoon heeft binnen een gemeenschap of samenleving bedoeld. Het gaat over de mate van respect, prestige of invloed die iemand heeft ten opzichte van anderen. Dit statusverschil kan een scheve machtsverhouding veroorzaken of verergeren, doordat de persoon met de hogere status middelen en mogelijkheden heeft om hun macht over het slachtoffer uit te oefenen. Deze middelen zijn bijvoorbeeld de invloed op groepsdynamiek en de toegang tot netwerk en connecties. Deze scheve machtsverhouding, die kan leiden tot spanning, is dan ook een van de voorwaarden voor gedrag dat zich kan manifesteren tot pesten (Sampasa-Kanyinga et al., 2014).

Echter is deze theorie in de bestaande literatuur nog niet veel gekoppeld aan het slachtofferschap van (cyber)pesten. Toch kan er aan de hand van het artikel van Zhang (2019) wel een

aanname gemaakt kunnen worden; pesten kan leiden tot psychologische en sociale spanningen wat volgens de STS suïcidale ideaties kan opwekken. Verlangens zoals autonomie, veiligheid, acceptatie, sociale verbinding en zelfvertrouwen kunnen door slachtofferschap van pesten gedwarsboemd worden, waardoor deze spanningen ontstaan.

De meeste literatuur die de relatie van pesten en zulke spanningen bespreekt, houdt de ‘general strain theory’ (GST) hiervoor aan. Deze theorie is echter gericht op delinquent gedrag en focust zich niet, zoals de STS, specifiek op suïcide. Deze GST theorie ziet pesten daarentegen wel als een vorm van spanning (Hay & Meldrum, 2010b).

Methode

Dit onderzoek is een systematische literatuurreview. Hierbij is gebruikgemaakt van een inductieve thematische analyse met als doel het beantwoorden van de onderzoeksvraag; “Welke psychische/mentale risicofactoren spelen een rol bij suïcidaal gedrag onder jongeren die online gepest worden?”. Relevante literatuur is met elkaar vergeleken om zo een betrouwbare review op te stellen. De literatuurreview is uitgevoerd aan de hand van de richtlijnen van de Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and Meta-Analysis (PRISMA). Er is enkel naar literatuur gezocht via de database “The contribution of bullying to not fatal suicide”. Deze database is aangeleverd door de scriptiebegeleider. De database is samengesteld na een screening door een promovenda en bestaat uit literatuur uit verschillende databases; Web of Science, PsycINFO, MEDLINE, Psychology and Behavioral Sciences, CINAHL, ERIC en SocINDEX. Deze database (van de promovenda) is als volgt tot stand gekomen; eerst zijn twee zoektermen gebruikt bij het opstellen van deze database (zie Tabel 1).

Tabel 1.

Zoektermen

Kernwoorden	Zoektermen
Completed suicide	"Suicide*" OR "selfkill*" OR (self-destructive NEAR/2 behavio*) OR "self-poison*" OR (self NEAR/2 stabb*) OR (self-directed NEAR/2 violence).
Bullying	"Bully*" OR "bulli*" OR "mobb*" OR "harassment" OR "sexting" OR "sextortion" OR (cyber NEAR/2 abuse) OR (cyber NEAR/2 aggression) OR (online NEAR/2 aggression) OR (internet NEAR/2 aggression) OR (electronic NEAR/2 aggression) OR (peer NEAR/2 victimization*) OR (cyber NEAR/2 victimization*) OR "cyberstalking" OR "cyberbully*" OR "cyberbulli*" OR "happy slapping" OR "doxing" OR "blue whale challenge" OR (internet NEAR/2 abuse) OR (online NEAR/2 abuse) OR (online NEAR/2 sexual abuse) OR (internet NEAR/2 sexual abuse).

Vervolgens zijn er op basis van deze zoektermen, door middel van inclusie- en exclusiecriteria, artikelen gescreend door twee onderzoekers. Er waren geen criteria opgesteld voor publicatiedatum of taal. De artikelen die niet gebruikt werden voor het onderzoek van de promovenda, omdat het over niet-fataal suïcidaal gedrag ging, staan in de database die voor de resultaten van dit onderzoek gebruikt is.

Voor deze systematische literatuurreview zijn er wederom artikelen gescreend uit de database ‘‘The contribution of bullying to not fatal suicide’’. Voorafgaand zijn er een aantal inclusiecriteria opgesteld. Het artikel moest betrekking hebben op jongeren tussen de 12 en 23 jaar oud, de literatuur mocht niet ouder zijn dan 2005, artikelen moesten over suïcide(gedrag) en cyberpesten gaan, literatuur moest peer-reviewed zijn en het was van belang dat het artikel niet over een psychiatrische doelgroep ging. Daarnaast moest het artikel mentale of psychische (risico)factoren bespreken. Wanneer een artikel niet voldeed aan één eis, werd het artikel niet opgenomen in de review. Deze screening is uitgevoerd door twee studenten (waarvan één tevens de scriptieschrijver is).

Na deze eerste screening zijn de geïncludeerde artikelen nog individueel beoordeeld door de scriptieschrijver. Bij deze screening werd het gehele artikel gelezen om te kijken of de informatie bruikbaar was voor het beantwoorden van de hoofdvraag. Bij de artikelen waarvan dit het geval was,

heeft er vervolgens een kwaliteitsbeoordeling plaatsgevonden aan de hand van de Q-SSP-checklist (zie Tabel 2 en voor de volledige checklist bijlage 1). Om aan meer literatuur te komen, is er in de referenties van de geïncludeerde literatuur gezocht naar relevante artikelen. Ook deze zijn beoordeeld op titel, abstract en vervolgens de gehele tekst. Wanneer een artikel voldeed aan de inclusiecriteria én relevant was voor het beantwoorden van de hoofdvraag, werd het ook onderwerpen aan de Q-SSP-checklist.

Tabel 2.

Kwaliteitsbeoordeling: Q-SSP voor vragenlijstonderzoek

Auteur	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	
Bauman	+	+	+	+	*	+	+	+	+	+	+	+	+	+	*	+	+	+	-	-	
Chu	+	+	+	+	-	+	+	-	-	+	+	+	-	+	+	+	+	+	+	-	+
Extremera	+	+	+	+	*	+	-	1	*	+	+	+	-	+	+	+	*	+	*	+	
Fenclau	+	+	+	+	*	+	+	+	-	+	+	-	+	+	+	+	+	+	+	-	-
Feng	+	+	+	+	*	+	+	+	-	+	*	-	+	+	+	+	+	+	+	-	+
Hammami	+	+	-	+	*	+	+	+	-	+	+	+	*	-	-	+	+	+	+	*	+
Iranzo	+	+	+	+	+	+	+	-	1	+	+	-	-	+	-	+	+	+	-	-	+
Islam	+	+	-	+	*	+	+	+	-	+	+	*	-	+	*	+	+	-	*	+	
Mitchell	+	+	+	+	*	+	-	1	-	+	+	-	-	+	-	+	-	+	+	*	+
Nguyen	+	+	-	+	*	+	-	1	*	+	-	-	*	+	*	+	-	1	-	+	
Peng	+	+	+	+	*	+	-	1	*	+	+	+	-	+	*	+	+	+	+	-	+
Rakoff	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+	-	-	+	+	+	+	+	-	-	+
Sampasa	+	-	+	+	*	+	*	+	-	+	-	*	-	+	+	+	+	+	+	-	*
Sutter	+	+	+	+	*	+	*	1	1	+	-	+	-	+	+	-	-	-	-	-	+
Cénat	+	+	-	-	+	+	-	1	1	+	-	-	-	+	-	+	+	+	+	-	+
Quintana-Orts	+	+	+	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-	+	+	+	-	+	-	+	

*Met +: ja, -: nee, 1: niet van toepassing, *: niet duidelijk vermeld*

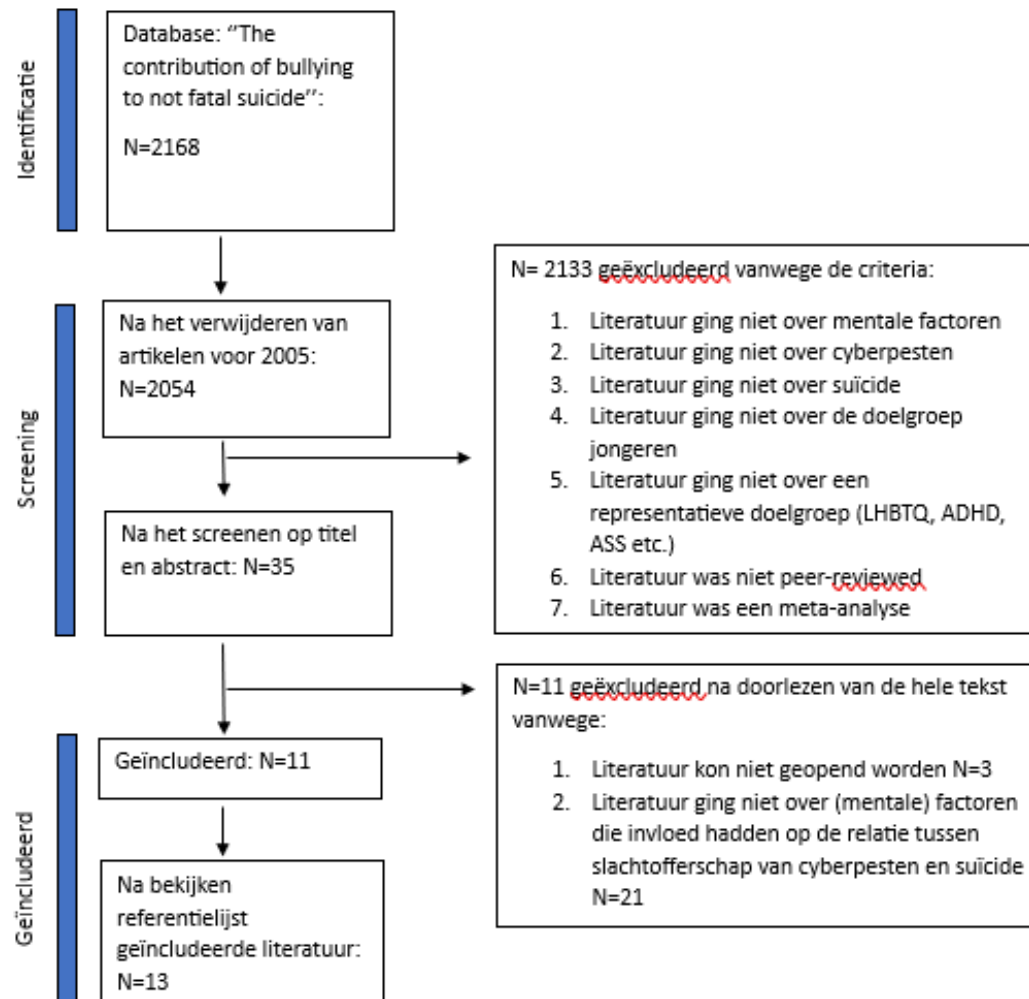
Na de dataselectie is er een narratieve data-synthese uitgevoerd om de gegevens uit de verschillende bronnen samen te voegen. Allereerst zijn alle artikelen hiervoor doorgelezen en zijn het land waar het onderzoek heeft plaatsgevonden, de grootte van de steekproef, de leeftijd van de deelnemers, de onderzoeksmethode, het gebruikte instrument, de belangrijkste resultaten en de effectgroottes weergegeven (Tabel 3). Vervolgens zijn er aan de hand van een inductieve analyse categorieën opgesteld. Dit is gedaan door de resultaten van alle geïncludeerde artikelen grondig te lezen en de verschillende factoren die als mediërende, modererende of indirecte factoren in de relatie tussen cyberpest slachtofferschap en suïcidaal gedrag gebruikt werden, op te schrijven als subthema's. Hierbij zijn alleen mentale of psychische factoren meegenomen, omdat hiermee gepoogd werd om de onderzoeksvraag te beantwoorden. Resultaten over geslacht, afkomst, religie etc. werden alleen meegenomen indien er grote verschillen waren in de uitkomsten met betrekking tot mentale of psychische factoren. Nadat de subthema's vastgesteld zijn, zijn de resultaten behorend bij elk subthema per artikel onder het juiste thema geplaatst. Vervolgens zijn deze resultaten tot een lopend verhaal geschreven, waarbij duidelijk werd gemaakt welke resultaten uit welke artikelen afkomstig waren. Verder zijn er vergelijkingen gemaakt tussen de verschillende bevindingen uit de literatuur.

Resultaten

De database van de promovenda bestond uit 2186 artikelen. Deze hoeveelheid is teruggebracht naar 2054 artikelen door alle literatuur voor 2005 te excluseren. Hiervan zijn de artikelen tot 2015 (n=1590) door twee studenten (waarvan één tevens de scriptieschrijver) beoordeeld op titel en abstract, de artikelen van 2005 tot 2015 (n=464) zijn alleen door de scriptieschrijver beoordeeld. Hieruit kwamen 35 potentieel bruikbare artikelen naar voren. Deze artikelen zijn individueel beoordeeld op basis van volledige tekst, waardoor 11 artikelen overbleven. Vervolgens is er in de referenties van de geïncludeerde artikelen gezocht naar artikelen. Dit leverde nog 2 artikelen op. De overgebleven 13 artikelen zijn onderworpen aan de Q-SSP-kwaliteitsbeoordeling (OSF, z.d.-b) (Tabel 2). Het overzicht van het screeningsproces is terug te vinden in het PRISMA stroomschema (Figuur 1). Kenmerken van de geïncludeerde artikelen worden weergegeven in Tabel 3.

Figuur 1.

PRISMA-stroomschema

Tabel 3.*Kenmerken geïncludeerde artikelen*

Auteurs	Land	Steekproef	Methode	Belangrijkste resultaten en effect groottes
Bauman et al. (2013)	Arizona, Amerika	N=1491 middelbare scholieren Leeftijd: 14-18 jaar oud	Youth Risk Behavior Survey. (onderdeel van het programma van de CDC om gezondheidsrisico gedragingen onder jongeren te monitoren) Variabelen: Cyberpesten Suïcidaal gedrag (dichotome antwoordoptie) Depressie (dichotome antwoordoptie)	Depressie is een bemiddelende factor in de relatie tussen slachtofferschap van cyberpesten en suicide. Het indirecte effect (via depressie) van cyberpesten op suïcidepogingen: Voor vrouwen: $a\beta=0.23$, 95% betrouwbaarheidsinterval (C.I.) = [0.13, 0.33] Voor mannen: $a\beta=0.07$, 95% betrouwbaarheidsinterval (C.I.) = [0.00, 0.17]
Cénat et al. (2019)	Zuid-Frankrijk	Studenten Leeftijd: 15-23 jaar oud	France Youths' Romantic Relationships Survey (FYRRS) Variabelen: Cyberpesten met beiden een (2 items, 4-puntsschaal) Psychologische stress (1 item, 6-puntsschaal) Suïcidaal gedrag (1 item, dichotome antwoordoptie) Emotioneel misbruik van ouders (1 item, 5-puntsschaal)	Psychologische stress medeert de relatie tussen cyberpest slachtofferschap en suïcidaal gedrag volledig volgens deze resultaten ($\beta = 0.25$, $p < .001$)
Chu et al. (2022)	Jinhau, China	N=9.091 studenten Leeftijd: 16-25 jaar oud	Online vragenlijst door Questionnaire star Slachtofferschap subschaal van de Chinese versie van de Revised Cyberbullying inventory (14 items, 4-puntsschaal) CSES (Chinese versie van de Core Self-Evaluation Scale) (10 items, 5-puntsschaal) CES-D (Chinese versie van de Center for Epidemiologic Studies Depression Scale) (20 items, 3-puntsschaal) Beck Scale for Suicide Ideation-Chinese Version (5 items, 3-puntsschaal)	Depressie en zelfevaluatie zijn beiden apart bemiddelende factoren voor de relatie tussen slachtofferschap van cyberpesten en suicide. Het mediërende effect van slachtofferschap van cyberpesten op suïcidale gedachten via zelfevaluatie was significant [Effect = 0.025, Boot SE = 0.005, 95% BI = (0.015, 0.035)]. Het mediërende effect van slachtofferschap van cyberpesten op suïcidale gedachten via depressie was significant [Effect = 0.069, Boot SE = 0.009, 95% BI = (0.052, 0.088)]. De resultaten toonden verder aan dat het mediërende effect via zelfevaluatie zwakker was dan het mediërende effect via depressie ($\beta = -0.004$, Boot SE = 0.011, 95% BI = (-0.067, -0.023])
Extremera et al. (2018b)	Malaga, Spanje	N=1660 middelbare scholieren Leeftijd: 12-18 jaar oud	ECIP-Q (European Cyberbullying Intervention Project Questionnaire) (22 items, 5-puntsschaal) WLEIS (Wong and Law Emotional Intelligence Scale) (16 items, 7-puntsschaal)	Hogere emotionele intelligentie (EI) kan helpen om de impact van cyberpesten op suïcidaal gedrag en zelfrespect van jongeren te verminderen. De positieve associatie tussen cyberpest slachtofferschap en suïciderisico was significant bij lage niveaus van EI [$b = 3.58$, $t(1653) = 13.40$, $p < 0.001$].

			SBQ-R (Suicidal Behaviors Questionnaire-Revised) (4 items, 4-puntsschaal)	Bij hogere niveaus van EI nam deze relatie af, hoewel die significant bleef [$b = 2.14$, $t(1653) = 5.80$, $p < 0.001$].
			RSES (Rosenberg Self-Esteem Scale) (10 items, 4-puntsschaal)	
Fenclau (2016)	Mid-atlantische staten, Amerika	N=891 studenten Leeftijd: 18-25 jaar oud	Cyberbullying and Online Aggression survey (18 items, 5-puntsschaal)	De studie toont aan dat emotionele intelligentie (OR=0.99) geen interessante factor is en depressie (OR=1.67) wél een significante voorspeller is van suïcidaal gedrag bij online gepeste studenten.
			INQ (Interpersonal Needs Questionnaire) (15 items, 7-puntsschaal)	
			TEIQue-Short Form (Trait Emotional Intelligence Questionnaire-Short Form) (30 items, 7-puntsschaal)	
			Beck's Depression Inventory (21 items, 5-puntsschaal)	
C.X. Feng et al. (2016)	Saskatchewan, Canada	N=5.340 scholieren Leeftijd: 9-14 jaar oud	Student Health Survey (1 item)	Risicofactoren voor suïcide gedachten zijn zowel cyberpesten als hoge niveaus van depressie (hoog niveau: AOR=4.79, 95%BHI:2.66-8.62), angst (hoog niveau: AOR= 3.36, 95%BHI:1.93-5.85) en zelfwaardering (hoog niveau: AOR=0.73, 95%BHI:0.41-1.31).
			Variabelen: Suïcidegedachten (1 item, dichotome antwoordoptie) Spanning (7 items) Zelfrespect (5 items) CES-D (Centre for Epidemiological Studies Depression scale) (12 items) Cyberpesten (3-puntsschaal)	Cyberpesten: wekelijks (AOR=2.14, 95%BHI:1.12-4.07), een tot twee keer (AOR=1.38, 95%BHI: 0.92-2.06)
Hammami en Katapally (2022)	Saskatchewan, Canada	N=818 jongeren Leeftijd: 13-18 jaar oud	Vragenlijst via een app op de telefoon	Cyberpest slachtofferschap is geassocieerd met een hoger risico op mindere mentale gezondheid R.R. = 2.57 (95 % C.I. = 0.89–7.37)
			Variabelen: Suïcidegedachten (1 item, dichotome antwoordopties) Cyberpest slachtofferschap (1 item met verschillende categorieën) Subjectieve gezondheid (1 item, 5-puntsschaal) Internaliserende gedragingen: stress (1 items, 5-puntsschaal), spanning via GAD-2 (2 items, 7-puntsschaal), depressie (1 item, dichotome antwoordoptie) Depressie en suïcide gedachten gemeten in lijn met de Youth Risk Behavior Survey Questionnaire	Cyberpest Slachtofferschap is ook geassocieerd met een hoger risico op suïcidale gedachten R.R = 2.94 (95 % C.I. = 1.18 – 7.31)
				Cyberpest slachtofferschap is geassocieerd met een lager risico op depressie (R.R. = 0.31, 95 % C.I. = 0.12–0.79, 0.12–0.79)
Iranzo et al. (2019b)	Valencia, Spanje	N=1602 Leeftijd: 12-18 jaar oud	Vragenlijsten: CYBVIC (Adolescent Victimization through Mobile Phone and Internet Scale) (18 items, 4-puntsschaal)	Slachtofferschap van cyberpesten heeft volgens de resultaten een direct effect op suïcidegedachten ($\beta=.09$, $p<.05$) en een indirect effect op suïcidaal gedrag door stress, eenzaamheid, depressieve symptomen en psychologische stress.
			School Bullying Victimization Scale (10 items, 4-puntsschaal)	Cyberpest slachtofferschap - waargenomen stress ($\beta=.36$, $p<.01$). Waargenomen stress - suïcidegedachten ($\beta=.24$, $p<.01$).
			Depressive Symptomatology Scale (7 items, 4-puntsschaal)	Cyberpest slachtofferschap - eenzaamheid ($\beta=.20$, $p<.01$). Eenzaamheid - suïcidegedachten ($\beta=.50$, $p<.01$).
			Perceived Stress Scale (4 items, 4-puntsschaal)	

			Loneliness Scale (20 items, 4-puntsschaal)	Cyberpest slachtofferschap - depressieve symptomen ($\beta=.38$, $p<.01$). Depressieve symptomen - suïcidedachten ($\beta=.11$, $p<.05$).
			Psychological Distress Scale (10 items, 5-puntsschaal)	
			Suicide Ideation Scale (4 items, 5-puntsschaal)	Cyberpest slachtofferschap - psychologische stress ($\beta=.54$, $p<.001$). Psychologische stress - suïcidedachten ($\beta=.15$, $p<.01$)
M. I. Islam et al. (2021)	Toowoomba, Queensland, Australië	N=2125 jongeren Leeftijd: 14-17 jaar oud	Vragenlijst met Data van Young Minds Matter (YMM)	Jongeren die slachtoffer zijn van cyberpesten lopen een hoger risico op zelfbeschadiging en suïcidaliteit, wanneer ze mentale stoornissen hebben
			Variabelen: Cyberpesten (1 item, dichotome antwoordoptie) Suïcidaal gedrag en zelfverwonding (2 items, dichotome antwoordopties) Mentale stoornis (1 item, dichotome antwoordoptie) Psychose (1 item, dichotome antwoordoptie) Eetstoornis: (1 item, dichotome antwoordoptie)	Kans op suïcidaliteit bij mentale stoornis bij online gepeste jongeren. OR= 3.81 (BHI 95%: 1,93-7,54) Kans op suïcidaliteit bij psychose bij online gepeste jongeren. OR=1.63 (BHI 95%: 0,82-3,22) Kans op suïcidaliteit bij eetstoornis bij online gepeste jongeren. OR=1.74 (BHI 95%: 0,82-3,67)
Mitchell et al. (2016a)	Texas, Amerika	N=348 hogeschool- of universitaire-studenten Leeftijd: gemiddeld 20 jaar oud	Online vragenlijst: RBQ-M (Retrospective Bullying Questionnaire Modified) (50 items, 5-puntsschaal) DASS-21(Depression Anxiety Stress Scale-21) (21 items, 4-puntsschaal) INQ (Interpersonal Needs Questionnaire) (15 items, 7-puntsschaal) PANSI (Positive and Negative Suicide Ideation Inventory) (14 items, 5-puntsschaal)	Er is een significant positief indirect effect gevonden tussen slachtofferschap van cyberpesten en suïcidaal gedrag via depressieve symptomen. Slachtofferschap van cyberpesten - depressieve symptomen ($\beta=.33$, $p<.001$). Depressieve symptomen - suïcidedachten ($\beta=.17$, $p<.01$). Depressieve symptomen als mediator: 95% CI = [.004, .162]. De intensiteit van cyberpesten had een seriële relatie via depressieve symptomen en PB met suïcidaal gedrag. Slachtofferschap van cyberpesten - depressieve symptomen ($\beta=.33$, $p<.001$). Depressieve symptomen - gevoel zijn van een last ($\beta=.47$, $p<.001$). Gevoel van een last zijn - suïcidedachten ($\beta=.46$, $p<.001$). Depressieve symptomen en het gevoel van een last zijn als mediators: 95% CI = [.023, .157]
Nguyen et al. (2023b)	Augusta, Amerika	N=13.605 scholieren (12-18 jaar oud)	Vragenlijst: Youth Risk Behavior Survey (YRBS)	Cyberpesten is gekoppeld aan depressieve symptomen die het risico op suïcidaal gedrag verhogen. OR voor elke vorm van pesten op depressieve symptomen. OR= 2,43 (BHI: 2,05-2,87)
			Variabelen: Cyberpesten (1 item, dichotome antwoordoptie) Depressieve symptomen (1 item, dichotome antwoordoptie) Suïcidaal gedrag (3 items, dichotome antwoordopties)	
Rakoff et al. (2022a)	Ontario, Canada	N=11,596 studenten Leeftijd:12-18 jaar oud	Ontario Student Drug Use and Health Survey (OSDUHS)	Er is geen significante associatie gevonden tussen cyberpesten en suïcidaal gedrag. OR=1.53 (BHI: 0,78-3,0).
			Variabelen:	Andere associaties met suïcidedachten:

			Suicidegedachten (1 item, dichotome antwoordoptie) Verbondenheid op school (2 items, 4-puntsschaal) Zelfvertrouwen (1 item, 4-puntsschaal) Gevoelens van niks waard zijn en hopeloosheid - psychological distress scale (6 items, 5-puntsschaal) Cyberpesten (1 item, 5-puntsschaal)	hopeloosheid (OR=1.83, 95%BHI: 0.37-9.02), gevoelens van waardeloosheid (OR=7.80, 95%BHI: 3.26-19.11), lagere zelfwaardering (OR=5.63, 95%BHI: 2.19-14.48), niet weten waar steun te vinden (OR=1.99, 95%BHI:1.43-2.75)
Sampasa-Kanyinga et al. (2014)	Ontario, Canada	N=2999 scholieren Leeftijd: 12-18 jaar oud	Eastern Ontario Youth Risk Behaviour Survey (YRBS) Variabelen: Cyberpesten (1 item, 5-puntsschaal) Depressie en spanning: The Kessler Psychological Distress Scale (K-10) (10 items, 5-puntsschaal) Suïcidaal gedrag (2 items, dichotome antwoordopties)	Depressie bemiddelt in dit onderzoek de relatie tussen slachtofferschap van cyberpesten en suïcidaal gedrag bij jongeren. OR=3.07 (BHI: 2,49-3,80)

Legenda: RR:relatief risico (risico op bepaalde uitkomst), OR: odds ratio, t:t-waarde, p:p-waarde (geeft mate van significantie aan), (a)β: effectgrootte, Boot SE: bootstrapped standaardfout (schatting van de standaardfout), OAR: odds absolute risk. Indien vermeld in het betreffende artikel, staat het instrument, de hoeveelheid items en de antwoordopties vermeld.

Depressie

Depressie is door verschillende onderzoekers onderzocht als een factor die een rol speelt in het suïcidale proces bij jongeren die slachtoffer zijn van cyberpesten. Hierbij kon depressie, in alle studies die hier onderzoek naar deden, gemeten worden aan de hand van gevalideerde instrumenten die bijbehorende verdrietige en hopeloze gevoelens metten. In elk onderzoek is dit uitgevraagd aan de hand van een vragenlijst die de deelnemers door middel van zelfrapportage hebben ingevuld.

Het onderzoek van Sutter et al. (2022) onthulde een directe significante relatie tussen cyberpesten en depressieve symptomen bij Amerikaanse jongeren (14-18 jaar). Bovendien bleken deze depressieve symptomen op hun beurt significant gerelateerd te zijn aan suïcidale gedachten. Ook C.X. Feng et al. (2016) vonden hier een groot effect bij Canadese jongeren tussen de 9 en 14 jaar. Deze depressieve symptomen bevatten gevoelens van verdriet en hopeloosheid, evenals verstoringen in slaappatronen. Gevoelens van verdriet of hopeloosheid bleken een sterker direct effect te hebben op suïcidale gedachten dan slaap (Sutter et al., 2022).

Ook vond de studie van Nguyen et al. (2023) een link tussen cyberpest slachtofferschap en depressieve symptomen, zoals gevoelens van verdriet en hopeloosheid. Deze depressieve symptomen

bleken risicovol te zijn voor suïcidaal gedrag. Dit positieve effect was sterk en statistisch significant. Dit onderzoek is uitgevoerd bij Amerikaanse scholieren (14-18 jaar). Onderzoek van Iranzo et al. (2019b) vond ook deze indirecte relatie, maar dan bij Spaanse jongeren tussen de 12 en 18 jaar.

Het onderzoek van Sampasa-Kanyinga et al. (2014) vond dat depressie een sterke significante mediërende factor was in de relatie tussen slachtofferschap van cyberpesten en suïcidaal gedrag. Depressieve symptomen bemiddelde hier de relatie volledig. Dit betekent dat er geen significante directe relatie meer te vinden was tussen cyberpest slachtofferschap en suïcidaal gedrag wanneer depressie werd meegenomen in de analyse. Dit onderzoek was uitgevoerd bij Canadese scholieren van tussen de 12 en 18 jaar oud.

Verder ontdekten ook Mitchell et al. (2016a) dat depressieve symptomen fungeerden als een bemiddelende factor in de relatie tussen de intensiteit van cyberpesten en suïcidale gedachten bij een groep Amerikaanse studenten van gemiddeld 20 jaar oud. Het effect van cyberpest slachtofferschap op depressie was sterk, terwijl het effect van depressie op suïcidale gedachten matig was. Dit impliceert wederom dat depressieve symptomen een rol spelen in het verband tussen cyberpest slachtofferschap en suïcidaal gedrag bij jongeren.

Ook Chu et al. (2022) vonden in hun onderzoek een verband met depressie bij online gepeste Chinese studenten (16 t/m 25 jaar oud) in het suïcidale proces. Er werd zowel een positieve correlatie gevonden tussen cyberpesten en depressie als bij de relatie tussen depressie en suïcidale gedachten. Dit wijst op een bemiddelende rol van depressie bij studenten uit China die online gepest worden in relatie tot suïcidale gedachten.

Echter vonden Bauman et al. (2013) in hun onderzoek een indirecte relatie tussen slachtofferschap van cyberpesten en suïcide via depressie die alleen significant was voor vrouwen. Dit betekent dat slachtofferschap van cyberpesten, depressie kan veroorzaken, wat op zijn beurt voor suïcidaal gedrag kan zorgen. Daarnaast vond deze studie dat 74.4% van de variantie in deze relatie verklaard werd door depressie. Bauman et al. (2013) hebben dit onderzoek naar cyberpesten, suïcide en depressie gedaan bij Amerikaanse middelbare scholieren (14-18 jaar), waarvan 49% vrouw was.

In tegenstelling tot de resultaten van vorige onderzoeken, vonden Hammami en Katapally (2022) geen enkele relatie tussen cyberpest slachtofferschap en depressieve symptomen bij Canadese

jongeren tussen de 13 en 18 jaar. Daarnaast bleek depressie juist een beschermende factor voor suïcidaal gedrag te zijn.

Emotionele intelligentie

Twee onderzoeken hebben de rol van emotionele intelligentie in het suïcidale proces bij online gepeste jongeren onderzocht. In het onderzoek van Extremera et al. (2018) werd voor emotionele intelligentie de definitie van Mayer en Salovey (1997) aangehouden; emotionele intelligentie is een set aan cognitief-emotionele vaardigheden die men gebruikt bij het verwerken van emotionele informatie om hiermee emotionele en intellectuele groei te stimuleren. Dit onderzoek werd uitgevoerd bij Spaanse scholieren (12-18 jaar oud). Emotionele intelligentie (EI) kan volgens deze resultaten ook de relatie tussen cyberpesten en psychologische aanpassingsproblemen beïnvloeden. Hierbij worden deze aanpassingsproblemen meetbaar gemaakt aan de hand van een laag zelfbeeld en hoge suïcidale gedachten. Volgens deze resultaten kunnen er door slachtofferschap van cyberpesten negatieve emotionele reacties ontstaan die vervolgens leiden tot verhoogd suïcidaal gedrag en verminderde zelfwaardering. Een belangrijke bevinding is dat adolescenten met een hogere emotionele intelligentie (EI) minder vatbaar waren voor symptomen van suïcidale gedachten en een laag zelfbeeld. Dit was ongeacht of ze slachtoffer waren van cyberpesten of niet (Extremera et al., 2018).

De studie van Fenclau (2016) deed ook onderzoek naar de rol van emotionele intelligentie en depressie in de relatie tussen slachtofferschap van cyberpesten en suïcidaal gedrag. Het onderzoek is uitgevoerd in Amerika bij studenten tussen de 18 en 25 jaar oud. De studie toont aan dat emotionele intelligentie een significante voorspeller is voor suïcidaal gedrag bij slachtoffers van cyberpesten, echter verklaart depressie in dit onderzoek een groter deel van de variantie dan emotionele intelligentie.

Psychologische moeilijkheden

Uit de resultaten van het onderzoek van Iranzo et al. (2019) is gebleken dat er zowel directe als indirecte relaties zijn tussen slachtofferschap van cyberpesten en suïcidale ideaties bij Spaanse jongeren (14-18 jaar). Verschillende potentiële risicofactoren zijn in dit onderzoek uitgevraagd. Deze factoren waren: eenzaamheid, waargenomen stress (stressvolle situaties) en psychologische stress (mentale spanning of ongemak). Er zijn significante correlaties gevonden tussen het slachtofferschap van cyberpesten en psychologische moeilijkheden (psychologische stress, waargenomen stress en eenzaamheid). De hoogste correlatie was die van tussen cyberpest slachtofferschap en psychologische stress. Verder is er een analyse gedaan waaruit naar voren kwam dat cyberpest slachtofferschap een significant indirecte relatie heeft met suïcidale ideaties via alle vier de variabelen.

Ook het onderzoek van Cénat et al. (2019) heeft de rol van psychologische stress onderzocht in de relatie tussen cyberpest slachtofferschap en suïcidaal gedrag. Ditmaal bij Franse jongeren tussen de 15 en 23 jaar oud. Zij vonden ook een indirect effect van cyberpest slachtofferschap op suïcidaal gedrag via psychologische stress. Dit wil zeggen dat de ervaring van cyberpesten gerelateerd is aan psychologische nood, wat op zijn beurt het risico op suïcidaliteit zou kunnen verhogen.

Echter vinden Hammami en Katapally (2022) wederom geen relatie tussen cyberpest slachtofferschap en suïcidaal gedrag via verschillende interne factoren. Ze vinden daarentegen wel dat de kans op slechte mentale gezondheid voor slachtoffers van cyberpesten 2.57 keer zo groot is. Dit effect is echter niet statistisch significant. Interne risicofactoren die besproken zijn in het artikel van Hammami en Katapally (2022) zijn depressie, angst en stress en is uitgevoerd bij Canadese jongeren tussen de 13 en 18 jaar oud.

Gevoelens van een last zijn & gefrustreerde verbondenheid

Twee onderzoeken zijn volgens de 'interpersonal theory of suicide' te werk gegaan en hebben de rol van gevoelens van een last zijn voor anderen en gefrustreerde verbondenheid bekeken in het suïcidale proces bij jongeren die het slachtoffer zijn geworden van cyberpesten. Het onderzoek van Mitchell et al. (2022) richtte zich op de rol van het gevoel van een last zijn voor anderen, gefrustreerde verbondenheid en depressie in de relatie tussen het slachtofferschap van cyberpesten en

suïcidale ideaties Amerikaanse studenten (van gemiddeld 20 jaar oud). Hieruit kwam naar voren dat er een zeer sterke opeenvolgende relatie werd gevonden tussen cyberpest slachtofferschap via depressie, via het gevoel van een last zijn naar suïcidale ideaties. In andere woorden; de intensiteit van cyberpesten op een slachtoffer was positief gerelateerd aan depressieve symptomen, die op hun beurt gelinkt waren aan het gevoel van een last zijn, wat uiteindelijk voor meer suïcidale ideaties zou zorgen. Deze indirecte relatie via het gevoel van een last zijn werd alleen gevonden wanneer depressieve symptomen werden meegenomen in de analyse. Indirecte relaties met het gevoel van een last zijn en gefrustreerde verbondenheid leverde geen significante resultaten op, ongeacht of deze twee factoren afhankelijk of onafhankelijk van elkaar in de relatie tussen cyberpest slachtofferschap en suïcidale ideaties werden bekeken.

Onderzoek van Rakoff et al. (2023) heeft echter wél voor beiden aspecten van de theorie resultaten gevonden die deze theorie lijken te bevestigen. Deze studie is afgenomen bij Canadese jongeren tussen de 12 en 18 jaar oud. Gevoelens van lage zelfwaardering en waardeloosheid werden als indicators gebruikt om het gevoel van een last te meten. Gefrustreerde verbondenheid werd gemeten aan de hand van het wel of niet weten waar men steun moet vinden. Deze gevoelens waren allemaal geassocieerd met suïcidegedachten. Echter vond deze studie geen directe associatie tussen cyberpest slachtofferschap en suïcidale gedachten.

Zelfevaluatie

Twee onderzoeken hebben de rol van zelfevaluatie onderzocht in het proces tussen cyberpest slachtofferschap en suïcidaal gedrag. Allereerst hebben Chu et al. (2022) dit gedaan bij Chinese studenten (16 t/m 25 jaar oud). In dit onderzoek wordt zelfevaluatie beschreven als fundamentele beoordelingen die mensen over zichzelf hebben, ook wel de zelfperceptie. Deze bestaat uit vier eigenschappen: zelfwaardering, gegeneraliseerde zelfeffectiviteit, controle en emotionele stabiliteit. De bevindingen van dit onderzoek wijzen erop dat cyberpesten negatief gecorreleerd is aan zelfevaluatie. Oftewel, hoe hoger de intensiteit van cyberpest slachtofferschap is, hoe lager hun zelfevaluatie is. Ook werd er een negatieve correlatie gevonden tussen zelfevaluatie en suïcidale

ideaties. Cyberpesten heeft volgens dit onderzoek dus negatieve effecten op het zelfbeeld, wat kan bijdragen aan verhoogde niveaus van suïcidale ideaties.

Ook Cuitana-Orts et al. (2022) hebben onderzoek gedaan naar deze relatie. Zij hebben twee onderzoeken afgenomen bij Spaanse jongeren. Het eerste onderzoek is uitgevoerd bij 13 tot 19-jarige jongeren. Beide studies onderzochten de rol van zelfevaluatie in de relatie tussen het slachtofferschap van cyberpesten en suïcidale ideaties en hebben zelfevaluatie opgedeeld in specifieke eigenschappen; zelfrespect, zelfvertrouwen, neuroticisme en locus van controle. Zelfevaluatie bleek, volgens deze resultaten, de relatie tussen cyberpest slachtofferschap en suïcidale ideaties te modereren. Dit betekent dat de invloed van cyberpest slachtofferschap op suïcidegedachten kleiner is bij hogere niveaus van zelfevaluatie. Verder heeft deze studie zelfevaluatie opgedeeld in drie verschillende niveaus: laag, gemiddeld en hoog. Cuitana-Orts et al. (2022) kwamen tot de conclusie dat bij het lage niveau van zelfevaluatie, de associatie tussen cyberpest slachtofferschap en suïcidale ideaties positief en significant was. Deze associatie is zwakker bij gemiddelde niveaus van zelfevaluatie, en bij hoge niveaus van zelfevaluatie is de relatie tussen cyberpest slachtofferschap en suïcidale ideaties zelfs niet significant.

De tweede studie kwam tot dezelfde conclusies en was afgenomen bij deelnemers van 12-18 jaar oud.

Mentale/psychische stoornissen

Mentale stoornissen werden in het onderzoek van Islam et al. (2021) onderzocht als risicofactoren voor suïcidale gedachten bij online gepeste jongeren van 14 t/m 17 jaar oud uit Australië. Mentale ziekten bestonden in dit onderzoek uit: ADHD, depressie, gedragsstoornis of angststoornis. Participanten werden gevraagd om ‘ja’ te antwoorden in de vragenlijst wanneer ze voldeden aan een van deze stoornissen. De kans op suïcidale gedachten werd met 3,81 keer vergroot wanneer de jongere die online gepest werd ook een mentale ziekte had, dit effect bleek sterk en significant te zijn. Psychosen werden operationeel gemaakt door de vraag te stellen of participanten psychotische symptomen zoals hallucinaties, wanen of verstoorde gedachten ervaren. Hierbij werd de kans op suïcidaliteit groter met 63% wanneer er sprake was van een psychose bij een jongere die

online gepest werd. Dit effect was echter niet significant. Ook heeft dit onderzoek eetstoornissen bekeken als risicofactor voor jongeren die online gepest werden. Uit de bivariate analyse kwam naar voren dat de aanwezigheid van een eetstoornis de kans op suïcidaliteit met 47% verhoogt bij online gepeste jongeren, echter is ook deze relatie niet significant.

Conclusie

Deze systematische literatuurreview biedt inzicht in de verschillende mediërende, modererende en indirecte psychische/mentale factoren die een rol spelen in de relatie tussen cyberpest slachtofferschap en suïcidaal gedrag. Depressie komt bij veel studies (n=8) naar voren als een significante bemiddelaar. Ook voor emotionele intelligentie (n=2), (psychologische) stress (n=2), eenzaamheid, mentale en psychische stoornissen, gevoelens van een last zijn voor anderen (n=2) en gefrustreerde verbondenheid (n=1) werd bewijs gevonden dat deze de relatie tussen cyberpest slachtofferschap en suïcidaal gedrag bemiddelde. Echter waren er ook tegensprekende resultaten. Naast de acht artikelen waaruit depressie wél naar voren kwam als significante bemiddelaar, vond één artikel geen significante indirecte relatie tussen cyberpest slachtofferschap en suïcidaal gedrag via depressie. Eén artikel vond deze relatie alleen voor vrouwen. Verder vond één artikel geen bewijs voor de relatie tussen cyberpest slachtofferschap en suïcidaal gedrag via verschillende interne factoren zoals angst en stress. Voor gefrustreerde verbondenheid werd ook maar in één van de twee studies studie een verband gevonden

Al met al moet er meer bewijs komen door middel van longitudinale onderzoeken om deze mentale factoren causaal te verbinden aan zowel cyberpest slachtofferschap als suïcidaal gedrag.

Discussie

Het doel van deze systematische literatuurreview was om mentale/psychische risicofactoren voor suïcidaal gedrag in kaart te brengen bij jongeren tussen de 12 en 23 jaar oud die online gepest werden. De onderzoeksvraag luidde daarom als volgt: “Welke psychische/mentale risicofactoren spelen een rol bij suïcidaal gedrag onder jongeren die online gepest worden?”. Aan de hand van 13 artikelen is gepoogd om deze onderzoeksvraag zo zorgvuldig mogelijk te beantwoorden. Via de

aangeleverde database “The contribution of bullying to not fatal suicide” is naar literatuur gezocht die relevant was voor het beantwoorden van de onderzoeksvraag.

Uit de resultaten van alle dertien geïncludeerde artikelen zijn verschillende mentale factoren naar voren gekomen. Deze zijn vervolgens weergegeven aan de hand van verschillende subthema's. De meeste factoren, zoals depressie (n=9), emotionele intelligentie (n=2), psychologische moeilijkheden (n=3), zelfevaluatie (n=2), gefrustreerde verbondenheid (n=2) en gevoelens van een last zijn (n=2) werden in meerdere artikelen genoemd. Andere factoren zoals mentale stoornissen werden slechts in één artikel besproken.

In negen artikelen werd de rol van depressie besproken in het suïcidaal proces bij online gepeste jongeren en studenten. Vier studies hiervan vonden plaats in Amerika, drie in Canada, één in China en één in Spanje. Van deze negen studies toonden acht aan dat er een indirecte relatie was tussen slachtofferschap van cyberpesten en suïcidaal gedrag via depressie, waarvan één deze relatie alleen bij de vrouwelijke deelnemers vond. Een enkele studie, die van Hammami en Katapally (2022), vond dat depressie helemaal geen rol speelde in deze relatie. Zij vonden zelfs geen directe relatie tussen cyberpesten en depressie. Verder bleek dat volgens hun studie, depressie een beschermende factor was voor suïcidaal gedrag.

Emotionele intelligentie is in twee studies onderzocht, waarvan één plaats vond in Spanje en één in Amerika. Uit beide onderzoeken kwam naar voren dat emotionele intelligentie een belangrijke voorspeller was voor suïcidaal gedrag bij slachtoffers van cyberpesten (Fenclau, 2016; Extremera et al., 2018).

Drie onderzoeken (Iranzo et al., 2019; Cénat et al., 2019; Hammami & Katapally, 2022) richtten zich op psychologische moeilijkheden. Hiervan vond één plaats in Spanje, één in Frankrijk en één in Canada. Deze moeilijkheden omvatten in een van de bestudeerde studies (Iranzo et al., 2019) psychologische stress, depressieve symptomen, waargenomen stress en eenzaamheid. Alle vier deze variabelen waren significante bemiddelaars in de relatie tussen slachtofferschap van cyberpesten en suïcidaal gedrag. Het onderzoek van Cénat et al. (2019) heeft specifiek psychologische stress onderzocht en is tot dezelfde conclusie gekomen. Zij vonden een indirect effect van cyberpest slachtofferschap op suïcidaal gedrag via psychologische stress. Daarentegen vond het onderzoek van

Hammami en Katapally (2022) geen bewijs voor het idee dat de interne factoren angst en stress de relatie tussen cyberpest slachtofferschap en suïcidaal gedrag bemiddelen.

Twee onderzoeken (Mitchell et al., 2022; Rakoff et al., 2016) hebben de relatie tussen cyberpest slachtofferschap en suïcidaal gedrag gepoogd te verklaren door gefrustreerde verbondenheid en het gevoel van een last zijn als potentiële bemiddelende factoren mee te nemen. Deze onderzoeken vonden plaats in Amerika en Canada. Mitchell et al. (2022) vonden echter alleen een significante relatie voor het gevoel van een last zijn voor anderen. Rakoff et al. (2016) vonden voor beide factoren bewijs.

Zelfevaluatie is onderzocht door Chu et al. (2022) en Quintana-Orts et al. (2022). Deze onderzoeken vonden plaats in China en Spanje. Chu et al. (2022) vonden dat cyberpesten negatief gecorreleerd is aan zelfevaluatie, wat betekent dat intensiever slachtofferschap samengaat met een lager zelfbeeld. Daarnaast vonden beiden studies dat een lagere zelfevaluatie bij online gepeste jongeren geassocieerd is met hogere niveaus van suïcidale ideaties.

Het onderzoek van Islam et al. (2021) toonde aan dat online gepeste jongeren met mentale stoornissen (zoals ADHD, gedragsstoornis of angststoornis) een aanzienlijk verhoogd risico hebben op suïcidale ideaties in tegenstelling tot online gepeste jongeren die geen van deze mentale risicofactoren bezitten. Psychotische symptomen en eetstoornissen verhoogden de kans op suïcidaliteit bij online gepeste jongeren, maar waren niet significant. Deze bevindingen benadrukken vooral de sterke associatie tussen mentale stoornissen en suïcidale gedachten bij slachtoffers van cyberpesten. Dit onderzoek vond plaats in Australië.

Verschillende bevindingen uit de geïncludeerde onderzoeken kunnen gelinkt worden aan bestaande theorieën over zowel suïcidaal gedrag als (cyber)pest slachtofferschap. De bevindingen over emotionele intelligentie (Fenclau, 2016; Extremera et al., 2018) zouden deels gelinkt kunnen worden aan de 'escape theory of suicide' van Baumeister (1990). Suïcidale gedachten zouden volgens deze theorie kunnen ontstaan wanneer een individu kampt met intense gevoelens van falen en lijdt onder negatieve emoties zoals woede, verdriet of frustratie. Dit zou vervolgens zorgen voor de motivatie om te ontsnappen aan het zelfbewustzijn, waardoor een individu zich vervolgens van het leven kan beroven of verdere verlangens hiernaar ontwikkeld. Intense gevoelens van falen zijn in

beiden onderzoeken (Fenclau, 2016; Extremera et al., 2018) niet genoemd. Toch zouden deze negatieve gevoelens (zoals verdriet, frustratie en woede) die volgens Extremera et al. (2018) ontstaan door cyberpest slachtofferschap, zich wellicht kunnen uiten in gevoelens van falen. Een lage emotionele intelligentie houdt negatieve gevoelens in stand (Fenclau, 2016; Extremera et al., 2018). Uit zowel het onderzoek van Fenclau (2016) als het onderzoek van Extremera et al. (2018) is naar voren gekomen dat een lage emotionele intelligentie significant gecorreleerd is aan suïcidaal gedrag bij online gepeste jongeren. Kortom, negatieve gevoelens blijven in stand wanneer een jongere die slachtoffer is van cyberpesten een lage emotionele intelligentie heeft. Indien jongeren met negatieve gevoelens hevig zouden lijden onder deze gevoelens kan dit volgens de 'escape theory van suicide' (Baumeister, 1990) resulteren in suïcidaal gedrag. Echter is er meer bewijs nodig om te kunnen zeggen dat Baumeisters theorie daadwerkelijk toepasbaar is. Hiervoor zouden gevoelens van falen expliciet gemeten moeten worden naast de negatieve gevoelens

Het onderzoek van Iranzo et al. (2019) over psychologische moeilijkheden zou gekoppeld kunnen worden aan de 'strain theory of suicide' (STS, Zhang 2019). Volgens deze theorie zouden levensgebeurtenissen die conflicten, frustraties, psychologische pijn, hopeloosheid en wanhoop kunnen veroorzaken, suïcidale ideaties kunnen opwekken. Zulke spanningen veroorzaken frustrerende, boze of pijnlijke gevoelens en zouden in extreme gevallen leiden tot suïcide (Zhang, 2019). De resultaten uit het onderzoek van Iranzo et al. (2019) tonen aan dat psychologische stress, depressieve symptomen, waargenomen stress en eenzaamheid alle vier significante bemiddelaars waren in de relatie tussen slachtofferschap van cyberpesten en suïcidaal gedrag. Het lijkt dus aannemelijk dat cyberpesten een levensgebeurtenis is die deze frustrerende, boze of pijnlijke gevoelens opwekt, wat vervolgens kan resulteren in suïcidaal gedrag.

Slechts twee onderzoeken (Mitchell et al., 2022; Rakoff et al., 2023) hebben de interpersoonlijke theorie van suïcide van Joiner (2005) gebruikt om de relatie tussen cyberpest slachtofferschap en suïcidaal gedrag te verklaren. Mitchell et al. (2022) bevestigen de theorie van Joiner (2005) niet in hun onderzoek. De theorie van Joiner (2005) stelt dat er drie factoren nodig zijn voor suïcidaal gedrag. Twee hiervan zijn opgenomen in deze systematische literatuurreview. Enerzijds zou voor suïcidaal gedrag, gefrustreerde verbondenheid nodig zijn, anderzijds het gevoel van een last

zijn voor anderen. Mitchell et al. (2022) vond enkel bewijs voor gevoelens van een last zijn. Rakoff et al. (2023) vonden daarentegen voor gevoelens van een last zijn en gefrustreerde verbondenheid bewijs. De studie van Mitchell et al. (2022) richtte zich enkel op actieve suïcidale ideatie en niet passieve suïcidale ideatie. Actieve suïcidale ideaties verwijzen naar concrete plannen die gemaakt worden. De studie van Brailovskaia et al. (2020) onderzocht de rol van gevoelens van een last zijn en gefrustreerde verbondenheid in de relatie tussen traditioneel pesten en suïcidaal gedrag. Opmerkelijk is dat gevoelens van een last zijn én gefrustreerde verbondenheid hier wél een significante rol speelden in dit suïcidale proces. Mogelijk kan dit komen doordat traditioneel pesten in een fysieke omgeving plaatsvindt, waardoor de gepeste uitgesloten kan worden van sociale activiteiten. Hierdoor kan een direct gevoel tot uitsluiting ontstaan. Daarentegen vindt cyberpesten plaats in een online omgeving, wat ervoor kan zorgen dat de uitsluiting minder direct voelbaar is, omdat dit vaak buiten de directe fysieke sociale context plaatsvindt.

Ook zou er voor de bevindingen over zelfevaluatie van Chu et al. (2022) een verklaring kunnen worden gegeven. In hun artikel wordt het ‘‘psychological framework model’’ (Hatzenbuehler, 2009) aangehaald om het verband tussen cyberpesten, zelfevaluatie en suïcidaal gedrag te begrijpen. Dit model stelt dat negatieve gebeurtenissen, zoals cyberpesten, invloed hebben op het psychologische aanpassingsvermogen, doordat het de cognitie van jongeren beïnvloedt. Doordat jongeren zich vijandig behandeld voelen, ontwikkelen ze een gevoel van frustratie en lage zelfwaardering. Dit kan volgens Van Geel et al. (2014) resulteren in het aannemen van negatieve coping strategieën, zoals suïcidale gedachten.

Tekortkomingen geïncludeerde onderzoeken

De geïncludeerde onderzoeken kennen grotendeels overeenkomende tekortkomingen. Alle onderzoeken die zijn meegenomen in deze systematische literatuurreview zijn afgenomen aan de hand van een vragenlijst, wat betekent dat participanten door middel van zelfrapportage de vragen hebben beantwoord. Acht van de 13 artikelen benoemen dit zelf in de discussie als limitatie. Zelfrapportage heeft het voordeel dat het inzicht biedt in de manier waarop participanten over zichzelf denken. Echter brengt zelfrapportage ook een aantal nadelen met zich mee; perspectieven zijn enkel van de persoon

die de vragenlijst invult, wat de studie kwetsbaar kan maken voor subjectieve effecten of sociaal wenselijke antwoorden. Daarentegen kan dit ook gelden voor andere onderzoeksmethoden, zoals observaties waarbij de onderzoeker aanwezig is of interviews. Bij observaties waar een onderzoeker aanwezig is, kan het zo zijn dat deze aanwezigheid ervoor zorgt dat de deelnemers zich anders of sociaal wenselijk gedragen, dit zorgt voor een vertekening van de resultaten. Hetzelfde geldt voor observaties waarbij er gefilmd wordt. Deze andere vormen van onderzoek kunnen dus ook vatbaar zijn voor vertekeningen of verschillende perspectieven. Er zal altijd kans zijn op vertekeningen, want ongeacht de informant, informatie zal altijd verkregen zijn vanuit een puur extern of persoonlijk perspectief. Om dit tegen te gaan en tot een zo objectief mogelijk oordeel te komen, zou daarom aangeraden worden om verschillende studies met verschillende methoden te gebruiken, zoals longitudinaal onderzoek, een interview met andere informanten dan de jongere zelf, en een interview met de jongere zelf. Hierdoor wordt informatie vanuit verschillende perspectieven verkregen.

Een andere beperking die voor bijna alle studies ($n=11$) geldt, is het cross-sectionele onderzoeksdesign. Hierdoor is het onmogelijk om over temporaliteit en causaliteit te spreken. Er kan slechts gesproken worden over associaties tussen slachtofferschap van cyberpesten en suïcidaal gedrag via een bemiddelende factor. Twee onderzoeken hebben (ook) gebruikgemaakt van een ander onderzoeksdesign. Het onderzoek van Quintana-Orts et al. (2022) bestaat uit twee studies, waarvan een cross-sectioneel en een prospectief was. Verder had het onderzoek van Hammami en Katapally een onderzoeksdesign waarbij de vragenlijst aan de hand van een app werd afgenomen met een duur van acht dagen.

Ook is er geen sprake van generaliseerbaarheid voor alle onderzoeksresultaten. De participanten in het onderzoek van Mitchell et al. (2022) waren bijvoorbeeld blanke, heteroseksuele hogeschoolstudenten. Hierdoor is de generaliseerbaarheid van de resultaten naar andere populaties beperkt. Het onderzoek van Fenclau (2016) is uitgevoerd bij een katholieke groep scholieren van een privéschool. Resultaten van dit onderzoek zouden beïnvloed kunnen zijn door lidmaatschap van scholieren van de Rooms Katholieke Kerk. Volgens de theologie van deze kerk is elke vorm van suïcidaal gedrag zondig of onvergeeflijk. Dit kan invloed hebben op de reacties van de deelnemers. Zij zouden bijvoorbeeld schaamte kunnen ervaren, waardoor ze geen eerlijke antwoorden invullen. In

het onderzoek van Cénat et al. (2019) is er sprake van oververtegenwoordiging van vrouwen (n=3706 vrouw, n=920 man). Dit kan voor een vertekening van de resultaten zorgen. Het kan zijn dat bevindingen met name toe te wijzen zijn aan vrouwen en minder of niet gelden voor mannen. Verder werd er in het onderzoek van Hammami en Katapally (2022) aangegeven dat er ook geen rekening werd gehouden met mogelijke drop-out van leerlingen tijdens het onderzoek.

Ook kan de generaliseerbaarheid van een onderzoek beïnvloed worden door de manier waarop de deelnemers zijn geworven. Onderzoeken van Cénat et al. (2019) en Quintana-Orts et al. (2022) hebben via een gemaksteekproef deelnemers geworven. Het gebruiken van een gemaksteekproef kan verschillende nadelen met zich meedragen. Deelnemers worden geselecteerd op basis van gemakkelijke toegang of beschikbaarheid, waardoor bepaalde groepen oververtegenwoordigd of ondervertegenwoordigd kunnen zijn. Hierdoor kan de generaliseerbaarheid van de onderzoeksresultaten beperkt worden, omdat conclusies die zijn gebaseerd op een gemaksteekproef mogelijk niet van toepassing zijn op de bredere populatie.

Ook gaf een aantal studies aan dat er mogelijk belangrijke andere niet-meegenomen factoren de relatie tussen cyberpest slachtofferschap en suïcidaal gedrag (via een bemiddelaar) kunnen verklaren. Zo vermeldde Sutter et al. (2022) dat het zou kunnen dat de relatie tussen dit cyberpest slachtofferschap, depressieve symptomen en suïcidaal gedrag verklaard zou kunnen worden door een invloedrijke factor die niet meegenomen is in de studie, zoals ouderlijke stress. De vragen in de vragenlijst beperken het kader van de studie, waardoor andere relevante factoren niet eens bekeken werden.

Tevens werden er bij verschillende studies vraagtekens gezet over de manier van het uitvragen van de variabelen. Mitchell et al. (2022) gaven in hun studie aan dat cyberpesten retrospectief onderzocht werd. Dit kan de bevindingen van de huidige studie kwetsbaar maken voor meetfouten en herinneringsbias. Sutter et al. (2022) benoemden in hun studie dat de dichotome antwoordopties het moeilijk maken om de variabiliteit en hoeveelheid van het cyberpest slachtofferschap vast te leggen. Sampasa-Kanyinga et al. (2014) gaven aan dat de vragenlijsten niet specifiek voor de verschillende vormen van pesten (waaronder de subvorm cyberpesten) waren ontworpen. De hoeveelheid

cyberpesten werd in hun studie gemeten aan de hand van de hoeveelheid tijd die op de computer werd besteed, terwijl cyberpesten op veel meer verschillende manieren kan voorkomen.

Sterke en zwakke punten eigen onderzoek

Deze systematische literatuurreview heeft een aantal sterke punten. Allereerst is de hoeveelheid literatuur (n=2054) die gescreend is een sterk punt. Het screenen van veel literatuur zorgt voor een diepgaand inzicht in het vakgebied. Een grote hoeveelheid data vermindert de invloed van toevallige fouten, waardoor de resultaten stabiel en betrouwbaarder worden. Wanneer de steekproef groter is, wordt de variatie in de populatie beter vertegenwoordigd. Dit verhoogt de generaliseerbaarheid van de bevindingen. Bovendien zou het kunnen leiden tot nieuwe inzichten en ideeën, wat resulteert in een evenwichtigere en completere review.

Echter heeft deze systematische literatuurreview ook een aantal limitaties. Ten eerste zijn er in totaal, uit de grote hoeveelheid literatuur, slechts dertien artikelen gevonden die bruikbaar waren voor deze systematische literatuurreview. Doordat dit er maar dertien zijn, is het lastiger om de gevonden resultaten te generaliseren. Dit geldt met name voor de resultaten die niet door andere studies bevestigd zijn. Ten tweede is het onderzoek door één onderzoeker uitgevoerd, waardoor er geen interbeoordelaarsbetrouwbaarheid berekend kon worden. Daarnaast zorgt dit voor een beperkt perspectief. Mogelijk worden belangrijke inzichten en interpretaties gemist die andere onderzoekers zouden kunnen inbrengen. Ook kan er een groter risico op fouten en inconsistenties ontstaan zonder controle van andere onderzoekers

Suggesties voor vervolgonderzoek

Om de invloed van mentale risicofactoren voor suïcidaal gedrag bij online gepeste jongeren nader te onderzoeken, zou worden aangeraden om meer longitudinaal onderzoek uit te voeren. Op deze manier kan er meer gezegd worden over de causaliteit en temporaliteit van deze risicofactoren op suïcidaal gedrag. Verder zou er worden aangeraden om de interpersoonlijke theorie van suïcidaliteit van Joiner (2005) in te zetten bij onderzoek naar cyberpesten. Dit omdat bestaande literatuur over deze theorie vaak over traditioneel pesten gaat, terwijl cyberpesten steeds meer voorkomt en het dus

ook relevant is om hier meer inzicht in te verkrijgen (Martínez-Monteagudo et al., 2020; Maurya et al., 2022). Het geïncludeerde artikel (Mitchell et al., 2022) dat over deze IPTS bij cyberpesten ging, nam alleen actieve suïcidale ideatie mee als uitkomstvariabele. Dit maakt het dat de interpersoonlijke theorie van suïcide niet volledig onderzocht is. Toekomstig onderzoek zou daarom ook de passieve suïcidale ideatie als uitkomstvariabele kunnen overwegen. Bovendien is de IPTS een van de bekendste theorieën met betrekking tot suïcide, dus is het interessant om deze toe te passen op een nieuwe vorm van pesten.

Verder zijn in verschillende studies mogelijke invloedrijke factoren genoemd die wellicht relevant zouden zijn om te onderzoeken. Het artikel van Iranzo et al. (2019) noemt een onderzoek van Sánchez-Sosa et al. (2010) dat onthulde dat naast depressie en hopeloosheid ook impulscontrole een hoog risicofactor was bij de overgang van suïcidale gedachten naar het plannen van een poging en het plegen van zelfmoord. Impulscontrole zou wellicht ook een interessante factor kunnen zijn in de relatie van cyberpest slachtofferschap en suïcidaal gedrag.

Referenties

Bauman, S., Toomey, R. B., & Walker, J. L. (2013). Associations among bullying, cyberbullying, and suicide in high school students. *Journal Of Adolescence*, 36(2), 341–350.

<https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2012.12.001>

Baumeister RF. Suicide as escape from self. *Psychol Rev.* (1990 Jan); 97(1):90-113. doi: 10.1037/0033-295x.97.1.90. PMID: 2408091.

Baumeister RF, Leary MR. The need to belong: desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation. *Psychol Bull.* 1995 May;117(3):497-529. PMID: 7777651.

Brailovskaia, J., Ujma, M., Friedrich, S., & Teismann, T. (2020). Thwarted Belongingness and Perceived Burdensomeness Mediate the Association Between Bullying and Suicide Ideation. *Crisis*, 41(2), 136–140. <https://doi.org/10.1027/0227-5910/a000596>

Cénat, J. M., Smith, K., Hébert, M., & Derivois, D. (2019). Cybervictimization and suicidality among French undergraduate Students: A mediation model. *Journal Of Affective Disorders*, 249, 90–95. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2019.02.026>

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2021, 17 augustus). 2. Resultaten. Centraal Bureau Voor de Statistiek. <https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/statistische-trends/2021/zelfdoding-in-nederland-een-overzicht-vanaf-1950/2-resultaten>

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2023, 11 mei). 1 916 zelfdodingen in 2022, 54 meer dan in 2021. *Centraal Bureau Voor de Statistiek*. <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2023/19/1-916-zelfdodingen-in-2022-54-meer-dan-in-2021#:~:text=Zelfdoding%20belangrijkste%20doodsoorzaak%20jongeren%20tot,dan%20aan%20verkeersongevallen%20of%20kanker>.

Cha, C. , Franz, PM , Guzmán, E. , Glenn, C. , Kleiman, E. , & Nock, M. (2018). Jaarlijks onderzoeksoverzicht: zelfmoord onder jongeren - epidemiologie, (potentiële) etiologie en behandeling

. Journal of Child Psychology and Psychiatry, and Allied Disciplines , 59 (4), 460 – 482 . <https://doi-org.proxy-ub.rug.nl/10.1111/jcpp.12831>

Chu, C., Buchman-Schmitt, J. M., Stanley, I. H., Hom, M. A., Tucker, R. P., Hagan, C. R., Rogers, M. L., Podlogar, M. C., Chiurliza, B., Ringer, F. B., Michaels, M. S., Patros, C. H. G., & Joiner, T. E. (2017). The interpersonal theory of suicide: A systematic review and meta-analysis of a decade of cross-national research. *Psychological Bulletin*, 143(12), 1313–1345.
<https://doi.org/10.1037/bul0000123>

Chu, X., Yang, S., Sun, Z., Jiang, M., & Xie, R. (2022). The Association Between Cyberbullying Victimization and Suicidal Ideation Among Chinese College Students: The Parallel Mediating Roles of Core Self-Evaluation and Depression. *Frontiers in Psychiatry*, 13.
<https://doi.org/10.3389/fpsy.2022.929679>

Christine, B., Franz, P., Guzmán, E. M., Glenn, C. R., Kleiman, E. M., & Nock, M. K. (2017). Annual Research Review: Suicide among youth – epidemiology, (potential) etiology, and treatment. *Journal Of Child Psychology And Psychiatry*, 59(4), 460–482. <https://doi.org/10.1111/jcpp.12831>

Cox, D. W., Ghahramanlou-Holloway, M., Greene, F. N., Bakalar, J. L., Schendel, C. L., Nademin, M. E., Jobes, D. A., Englert, D. R., & Kindt, M. (2011). Suicide in the United States Air Force: Risk factors communicated before and at death. *Journal Of Affective Disorders*, 133(3), 398–405. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2011.05.011>

Dennehy, R., Meaney, S., Cronin, M., & Arensman, E. (2020). The psychosocial impacts of cybervictimisation and barriers to seeking social support: Young people’s perspectives. *Children And Youth Services Review*, 111, 104872. <https://doi.org/10.1016/j.chilyouth.2020.104872>

Dorol--Beauroy-Eustache, O., & Mishara, B. L. (2021). Systematic review of risk and protective factors for suicidal and self-harm behaviors among children and adolescents involved with cyberbullying. *Preventive Medicine*, 152, 106684. <https://doi.org/10.1016/j.ypmed.2021.106684>

Durkheim É. (1897/1951). *Suicide: A Study in Sociology*. New York, NY: The Free Press.

Extremera, N., Quintana-Orts, C., Mérida-López, S., & Rey, L. (2018b). Cyberbullying Victimization, Self-Esteem and Suicidal Ideation in Adolescence: Does Emotional Intelligence Play a Buffering Role? *Frontiers in Psychology*, 9. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.00367>

Fenclau, E. J. (2016). Cyberbullying, Suicidal Behavior, and Emotional Intelligence: A Portentous Combination. . <http://ddc.duq.edu/etd/95/>

Feng, C. X., Waldner, C., Cushon, J., Davy, K., & Neudorf, C. (2016). Suicidal ideation in a community-based sample of elementary school children: A multilevel and spatial analysis. *Canadian Journal Of Public Health*, 107(1), e100–e105. <https://doi.org/10.17269/cjph.107.5294>

Ford, R. M., King, T., Priest, N., & Kavanagh, A. (2017). Bullying and mental health and suicidal behaviour among 14- to 15-year-olds in a representative sample of Australian children. *Australian And New Zealand Journal Of Psychiatry*, 51(9), 897–908. <https://doi.org/10.1177/0004867417700275>

Gunn, J. F., Lester, D., Haines, J., & Williams, C. L. (2012). Thwarted belongingness and perceived burdensomeness in suicide notes. *Crisis*, 33(3), 178–181. <https://doi.org/10.1027/0227-5910/a000123>

Hammami, N., & Katapally, T. R. (2022). Do associations between suicide ideation and its correlates (substance use, anxiety, and depression) differ according to victimization type among youth? A Smart platform study. *Preventive Medicine Reports*, 29, 101944. <https://doi.org/10.1016/j.pmedr.2022.101944>

Hatzenbuehler, M. L. (2009). How does sexual minority stigma “get under the skin”? A psychological mediation framework. *Psychological Bulletin*, 135(5), 707–730. <https://doi.org/10.1037/a0016441>

Hay, C., & Meldrum, R. C. (2010b). Bullying Victimization and Adolescent Self-Harm: Testing Hypotheses from General Strain Theory. *Journal Of Youth And Adolescence*, 39(5), 446–459. <https://doi.org/10.1007/s10964-009-9502-0>

He, D., Liu, Q., Jiang, F., (2022). How is cybervictimization associated with Chinese adolescent suicidal ideation? A Moderated Mediation analysis. Springer Science+Business Media. <https://doi.org/10.1007/s12144-022-03044-8>

Iranzo, B., Buelga, S., Cava, M., & Ortega-Barón, J. (2019b). Cyberbullying, Psychosocial Adjustment, and Suicidal Ideation in Adolescence. *Intervención Psicosocial/Intervención Psicosocial*, 28(2), 75–81. <https://doi.org/10.5093/pi2019a5>

Islam, M. I., Yunus, F. M., Kabir, E., & Khanam, R. (2021). Evaluating Risk and Protective Factors for Suicidality and Self-Harm in Australian Adolescents With Traditional Bullying and Cyberbullying Victimization. *American Journal Of Health Promotion*, 36(1), 73–83. <https://doi.org/10.1177/089011712111034105>

Jadambaa, A., Thomas, H. J., Scott, J. G., Graves, N., Brain, D., & Pacella, R. (2019b). The contribution of bullying victimisation to the burden of anxiety and depressive disorders in Australia. *Epidemiology And Psychiatric Sciences*, 29. <https://doi.org/10.1017/s2045796019000489>

Joiner, T. (2005). Why people die by suicide. Harvard University Press.

Joiner, T. E., Van Orden, K. A., Witte, T. K., & Rudd, M. D. (2009). The interpersonal theory of suicide: Guidance for working with suicidal clients. In American Psychological Association eBooks. <https://doi.org/10.1037/11869-000>

Liu, X., Lu, D., Zhou, L., & Su, L. (2013). Forgiveness as a moderator of the association between victimization and suicidal ideation. *Indian Pediatrics/Indian Pediatrics*, 50(7), 685–688. <https://doi.org/10.1007/s13312-013-0191-0>

Lu, Y., Sun, M., Li, Y., Wu, L., Zhang, X., Wang, J., Huang, Y., & Cao, F. (2022). Association of Workplace Bullying with Suicide Ideation and Attempt Among Chinese Nurses During the COVID-19 Pandemic. *Journal Of Clinical Psychology in Medical Settings*, 30(3), 687–696. <https://doi.org/10.1007/s10880-022-09915-3>

Ma J, Batterham PJ, Calear AL, Han J. A systematic review of the predictions of the Interpersonal-Psychological Theory of Suicidal Behavior. *Clin Psychol Rev.* 2016 Jun;46:34-45. doi: 10.1016/j.cpr.2016.04.008. Epub 2016 Apr 20. PMID: 27155061.

Martínez-Monteaudo, M. C., Delgado, B., Inglés, C. J., & García-Fernández, J. M. (2019). Cyberbullying in the university setting. Relationship with family environment and emotional intelligence. *Computers in Human Behavior*, 91, 220–225. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2018.10.002>

Massing-Schaffer, M., & Nesi, J. (2019a). Cybervictimization and Suicide Risk in Adolescence: An Integrative Model of Social Media and Suicide Theories. *Adolescent Research Review*, 5(1), 49–65. <https://doi.org/10.1007/s40894-019-00116-y>

Maurya, C., Muhammad, T., Dhillon, P., & Maurya, P. (2022). The effects of cyberbullying victimization on depression and suicidal ideation among adolescents and young adults: a three year cohort study from India. *BMC Psychiatry*, 22(1). <https://doi.org/10.1186/s12888-022-04238-x>

Mereish, E. H., Peters, J. R., & Yen, S. (2018). Minority Stress and Relational Mechanisms of Suicide among Sexual Minorities: Subgroup Differences in the Associations Between Heterosexist Victimization, Shame, Rejection Sensitivity, and Suicide Risk. *Suicide & Life-threatening Behavior/Suicide And Life-threatening Behavior*, 49(2), 547–560. <https://doi.org/10.1111/sltb.12458>

Messias, E., Kindrick, K., & Castro, J. (2014). School bullying, cyberbullying, or both: Correlates of teen suicidality in the 2011 CDC youth risk behavior survey. *Comprehensive Psychiatry*, 55(5), 1063–1068. <https://doi.org/10.1016/j.comppsy.2014.02.005>

Mitchell, S. M., Seegan, P. L., Roush, J. F., Brown, S. L., Sustaita, M. A., & Cukrowicz, K. C. (2016a). Retrospective Cyberbullying and Suicide Ideation: The Mediating Roles of Depressive Symptoms, Perceived Burdensomeness, and Thwarted Belongingness. *Journal Of Interpersonal Violence*, 33(16), 2602–2620. <https://doi.org/10.1177/0886260516628291>

Nguyen, T. H., Shah, G., Muzamil, M., Ikhile, O., Ayangunna, E., & Kaur, R. (2023b). Association of In-School and Electronic Bullying with Suicidality and Feelings of Hopelessness

among Adolescents in the United States. *Children*, 10(4), 755.

<https://doi.org/10.3390/children10040755>

Olweus, D. (1994b). Bullying at school: what we know and what we can do. *Choice Reviews Online*, 32(02), 32–1080. <https://doi.org/10.5860/choice.32-1080>

OSF. (z.d.-b). <https://osf.io/5aepd>

Peng, W., Li, D., Li, X., Jia, J., Wang, Y., & Xiao, J. (2020b). Peer victimization and adolescents' suicidal ideation and suicide attempts: A moderated mediation model. *Children And Youth Services Review*, 112, 104888. <https://doi.org/10.1016/j.chidyouth.2020.104888>

Perren, S., Dooley, J., Shaw, T., & Cross, D. (2010). Bullying in school and cyberspace: Associations with depressive symptoms in Swiss and Australian adolescents. *Child And Adolescent Psychiatry And Mental Health*, 4(1). <https://doi.org/10.1186/1753-2000-4-28>

Quintana-Orts, C., Mérida-López, S., Chamizo-Nieto, M. T., Extremera, N., & Rey, L. (2022). Unraveling the links among cybervictimization, core self-evaluations, and suicidal ideation: A multi-study investigation. *Personality And Individual Differences*, 186, 111337.

<https://doi.org/10.1016/j.paid.2021.111337>

Rakoff, J., Chavarria, J., Hamilton, H. A., & Elton-Marshall, T. (2022a). Cross-sectional Study of Factors Associated With Suicide Ideation in Ontario Adolescents. *The Canadian Journal Of Psychiatry/Canadian Journal Of Psychiatry*, 68(5), 327–337.

<https://doi.org/10.1177/07067437221111364>

Sampasa-Kanyinga, H., & Hamilton, H. (2015). Social networking sites and mental health problems in adolescents: The mediating role of cyberbullying victimization. *European Psychiatry*, 30(8), 1021–1027. <https://doi.org/10.1016/j.eurpsy.2015.09.011>

Sampasa-Kanyinga, H., Roumeliotis, P., & Xu, H. (2014). Associations between Cyberbullying and School Bullying Victimization and Suicidal Ideation, Plans and Attempts among Canadian Schoolchildren. *PloS One*, 9(7), e102145. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0102145>

Sánchez-Sosa, J. C., Villarreal-González, M. E., Musitu, G., & Ferrer, B. M. (2010). Ideación suicida en adolescentes: un análisis psicosocial. *Intervención Psicosocial/Intervención Psicosocial*, 19(3), 279–287. <https://doi.org/10.5093/in2010v19n3a8>

Sutter, C. C., Haugen, J. S., Campbell, L. O., & Jones, J. L. T. (2022). School and electronic bullying among adolescents: Direct and indirect relationships with sadness, sleep, and suicide ideation. *Journal Of Adolescence*, 95(1), 82–96. <https://doi.org/10.1002/jad.12101>

Van Geel, M., Vedder, P., & Tanilon, J. (2014). Relationship Between Peer Victimization, Cyberbullying, and Suicide in Children and Adolescents. *JAMA Pediatrics*, 168(5), 435. <https://doi.org/10.1001/jamapediatrics.2013.4143>

Van Orden, K. A., Cukrowicz, K. C., Witte, T. K., & Joiner, T. E., Jr (2012). Thwarted belongingness and perceived burdensomeness: Construct validity and psychometric properties of the Interpersonal Needs Questionnaire. *Psychological Assessment*, 24(1), 197–215.

Van Orden, K. A., Witte, T. K., Cukrowicz, K. C., Braithwaite, S. R., Selby, E. A., & Joiner, T. E. Jr. (2010). The interpersonal theory of suicide. *Psychological Review*, 117(2), 575–600. <https://doi.org/10.1037/a0018697>.

Wang, Z., & Xu, H. (2019). When and for whom ethical leadership is more effective in eliciting work meaningfulness and positive attitudes: The moderating roles of core self-evaluation and perceived organizational support. *Journal of Business Ethics*, 156, 919–940.

Wyman, P. A., Pickering, T. A., Pisani, A. R., Rulison, K. L., Schmeelk-Cone, K., Hartley, C., Gould, M. S., Caine, E. D., LoMurray, M., Brown, C. H., & Valente, T. W. (2019). Peer-adult network structure and suicide attempts in 38 high schools: implications for network-informed suicide prevention. *Journal Of Child Psychology And Psychiatry And Allied Disciplines*, 60(10), 1065–1075. <https://doi.org/10.1111/jcpp.13102>

Yu, S., & Zhao, X. (2021). The negative impact of bullying victimization on academic literacy and social integration: Evidence from 51 countries in PISA. *Social Sciences & Humanities Open*, 4(1), 100151. <https://doi.org/10.1016/j.ssaho.2021.100151>

Zhang, J. (2019). The strain theory of suicide. *Journal Of Pacific Rim Psychology (Online)*, 13, e27. <https://doi.org/10.1017/prp.2019.19>

Bijlage 1

Q-SSP-checklist kwaliteitsbeoordeling

Vraag 1: Werd het probleem of verschijnsel dat werd onderzocht gedefinieerd, beschreven en gerechtvaardigd?

Vraag 2: Werd de onderzochte populatie gedefinieerd, beschreven en gerechtvaardigd?

Vraag 3: Werden specifieke onderzoeksvragen of hypothesen vermeld?

Vraag 4: Werden operationele definities van alle onderzoeksvariabelen gegeven?

Vraag 5: Werden de inclusiecriteria voor deelnemers vermeld?

Vraag 6: Werd de wervingsstrategie voor deelnemers beschreven?

Vraag 7: Werd een rechtvaardiging / reden voor de steekproefomvang gegeven?

Vraag 8: Werd het uitvalpercentage vermeld? (van toepassing op dwarsdoorsnede- en prospectieve studies)

Vraag 9: Werd een methode voor het behandelen van uitval beschreven?

Vraag 10: Werden de data-analysetechnieken gerechtvaardigd (d.w.z., werd het verband tussen hypothesen/doelstellingen/onderzoeksvragen en data-analyse uitgelegd)?

Vraag 11: Werden de meetinstrumenten volledig in het rapport (of in een supplement) verstrekt?

Vraag 12: Werd bewijs geleverd voor de validiteit van alle gebruikte meetinstrumenten?

Vraag 13: Werd informatie verstrekt over de persoon (personen) die de gegevens verzamelden (bijv., training, expertise, andere demografische kenmerken)?

Vraag 14: Werd informatie verstrekt over de context (bijv., plaats) van gegevensverzameling?

Vraag 15: Werd informatie verstrekt over de duur (of begin- en einddatum) van de gegevensverzameling?

Vraag 16: Werd de onderzoeksgroep beschreven in termen van belangrijke demografische kenmerken?

Vraag 17: Was de bespreking van de bevindingen beperkt tot de populatie waaruit de steekproef was getrokken?

Vraag 18: Werden deelnemers gevraagd om (geïnformeerde) toestemming of instemming te geven?

Vraag 19: Werden de deelnemers geïnformeerd aan het einde van de gegevensverzameling?

Vraag 20: Werden financieringsbronnen of belangenconflicten bekendgemaakt?